

KUSTANNUSSOPIMUS

Kustantaja **X OY** (edempänä Kustantaja) ja tekijä **T** (Tekijä) ovat tänään **solmineet kustannussopimuksen** seuraavin ehdoin teoksesta **Tiedon tekijät** (teos), johon tekijällä on täydellinen tekijänoikeus.

Tekijä **luovuttaa** Kustantajalle yksinoikeuden edempänä määriteltävän laajuisena ja edempänä määriteltävin ehdoin julkaista ja levittää yleisölle yllä mainittu teos painettuna kirjana suomen kielellä. Kaikki muut oikeudet teokseen jäävät tekijälle.

1 §

Tekijä **luovuttaa valmiin käsikirjoituksen** Kustantajalle _____ mennessä. Mikäli osapuolet näin erikseen sopivat, käsikirjoitus sisältää myös ehdotuksen **kuvasuunnitelmaksi**. Tekijän kanssa sovitaan erillisestä palkkiosta, mikäli hänen edellytetään hankkivan teokseen tulevaa kuva-aineistoa. Kustantajan tulee **julkaista teos** _____ **kuluessa** täydellisen käsikirjoituksen luovuttamisesta. Mikäli näin ei menetellä, Tekijällä on oikeus purkaa kustannussopimus ja pitää saamansa tekijänpalkkion ennakko.

2 §

Ensimmäisen **painoksen suuruus** on vähintään _____ kappaletta. Kustantajalla on oikeus ottaa teoksesta uusintapainoksia. Kustantajan tulee toimittaa tekijälle tekijänoikeuslain mukainen **painatustodistus** kulloinkin valmistettujen kappaleiden määrästä.

3 §

Jos teos on myyty loppuun eikä Kustantaja ole käyttänyt oikeuttaan uuden painoksen julkaisemiseen, on Tekijän pyydettävä kirjallisesti kustantajalta **uusintapainoksen ottamista**, mikäli hän haluaa uusintapainoksen otettavaksi. Ellei uusintapainosta ole otettu _____ kuukauden kuluttua kirjallisen pyynnön esittämisestä, on Tekijällä oikeus purkaa tämä sopimus.

4 §

Tekijällä on oikeus oikaista käsikirjoituksessa ilmenneet virheet teosta olennaisesti muuttamatta; Kustantajalla on oikeus oikaista virheet, jos Tekijä ei niitä oikaise. Uusintapainoksiin tehtävistä sisällöllisistä korjauksista ja lisäyksistä sovitaan erikseen.

5 §

Kustantaja päättää Tekijää kuultuaan teoksen painoasun, typografian ja kannen sekä vastaa kuvasuunnitelman mukaisesta kuvituksesta ja sen kustannuksista.

6 §

Tekijänpalkkion ennakkona Kustantaja maksaa sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä neljäsosan ja käsikirjoituksen luovutuksen yhteydessä toisen neljäsosan teoksen ensimmäisen painoksen arvioidusta tekijänpalkkiosta. Taattu ennakko vähennetään myynninmukaisesta tilityksestä.

7 §

Tekijänpalkkio tässä sopimuksessa tarkoitetusta oikeudenluovutuksesta määräytyy teoksen myynnin mukaan. Kustantaja maksaa myynnin mukaan **progressiivisesti nousevana** tekijänpalkkiona X–Y % saamastaan arvonlisäverottomasta myyntitulosta. Kustantajan saamalla myyntitulolla tarkoitetaan kirjakaupan tai muun vähittäismyyjän saamiensa alennusten jälkeen kustantajalle maksamaa hintaa. Kustantajan omassa suoramyynnissä myyntitulo on asiakkaan maksama veroton hinta. Tekijänpalkkion maksu on porrastettu myynnin mukaan seuraavasti:

- vähintään 20 prosenttia, kun myynti on 1–2000 kappaletta
- perusprosentti + X (esim. 2–3 %), kun myynti on 2001–4000 kappaletta
- perusprosentti + X (esim. 4–6 %), kun myynti on yli 4001 kappaletta

(Edellä mainituissa myyntimäärissä on lähdetty siitä oletuksesta, että teoksen ensipainoksen suuruus on 2000 kappaletta)

8 §

Kustantaja tekee kunkin kalenterivuoden myynnistä Tekijälle laskelman ja **suorittaa palkkion** viimeistään kyseistä kalenterivuotta seuraavan vuoden _____kuun loppuun mennessä.

9 §

Kustantaja päättää teoksen markkinoinnista, markkinointitavoista ja muista myynninedistämistoimenpiteistä sekä vastaa näistä aiheutuvista kustannuksista. Näihin tarkoituksiin kustantajalla on oikeus jakaa teoksen ilmais- ja arvostelukappaleita. Tekijänpalkkiota ei makseta tekijän saamista vapaakappaleista eikä kustantajan jakamista ilmais- tai arvostelukappaleista.

10 §

Tekijä saa 30 **vapaakappaletta** teoksen ensimmäisestä painoksesta ja 10 vapaakappaletta kustakin seuraavasta painoksesta.

11 §

Käännösoikeuksien luovuttaminen. Kustantajalla on oikeus tarjota teosta toisen kustannusliikkeen julkaistavaksi muulla kuin suomen kielellä Suomessa tai muissa maissa. Myytyjen kustannusoikeuksien tuotto jaetaan siten, että tekijä saa 75 % ja kustantaja 25 % kertyvästä tuotosta. Kustantajan tulee tilittää tekijälle kuuluva osuus _____ kuukauden kuluessa maksun saapumisesta ja toimittaa samalla tekijälle tiedoksi toiselta kustannusliikkeeltä saamansa tilitysraportti.

12 §

Kun painoksen ilmestymisestä on kulunut _____ vuotta, Kustantaja voi myydä tai hävittää teoksen **jäännösvaraston** haluamallaan tavalla. Myynnistä maksetaan sopimuksen mukainen palkkio. Tekijälle on kuitenkin annettava ensisijainen oikeus lunastaa itselleen jäännösvarasto tai sen osa valmistuskustannuksia vastaan. Mikäli kustantaja lopettaa teoksen myynnin tämän pykälän mukaisesti, katsotaan sopimus purkautuneeksi ja kaikki oikeudet palautuvat välittömästi Tekijälle.

13 §

Tekijä voi halutessaan **hankkia omaa teostaan** kustantajalta _____ prosentin alennuksella.

14 §

Tekijä sitoutuu tarjoamaan ensisijaisesti Kustantajalle eri sopimuksesta oikeutta julkaista teos myös sähköisessä tai audiovisuaalisessa muodossa. Kustantajan on käytettävä tätä **optio-oikeuttaan** neljän kuukauden kuluessa Tekijän tarjouksesta. Mikäli Tekijä ja Kustantaja eivät pääse molempia osapuolia tyydyttävään sopimukseen kyseisen ajan kuluessa, on Tekijä vapaa solmimaan sopimuksia kolmansien kanssa.

15 §

Kustantaja ei saa **luovuttaa edelleen** tähän sopimukseen perustuvia oikeuksiaan. Oikeudet siirtyvät kuitenkin kustannusliikkeen tai sen osan luovutuksen yhteydessä tekijänoikeuslain säännösten mukaisesti.

16 §

Tekijä ei saa ilman Kustantajan lupaa omalla tai toisen kustannuksella julkaista teosta, jonka voidaan **katsoa kilpailevan** tässä sopimuksessa mainitun teoksen kanssa.

17 §

Osapuolilla on oikeus purkaa sopimus, mikäli toinen osapuoli rikkoo olennaisesti tämän sopimuksen ehtoja. Sopimuksen päättyessä tai purkautuessa kaikki Tekijän luovuttamat oikeudet palautuvat Tekijälle.

18 §

Mikäli osapuolet eivät pääse neuvotteluteitse yhteisymmärrykseen tätä sopimusta koskevasta asiasta, erimielisyys ratkaistaan Helsingin käräjäoikeudessa.

19 §

Tätä sopimusta on tehty kaksi samasanaista kappaletta, yksi kummallekin osapuolelle.

Helsingissä ____ . päivänä _____ kuuta 200____

Tekijä
tietokirjailija

Kustantajan edustaja
X Oy

Kustannussopimuksen solmiminen

Suomessa vallitsee sopimusvapaus eli jokainen voi itse päättää, tekeekö hän sopimuksen, kenen kanssa hän haluaa sopimuksen kulloinkin tehdä ja millaisin ehdoin hän on valmis sopimuksen tekemään. Kustannussopimuksen solmimiselle ei ole asetettu ehtoja, joten suullinen sopimus on yhtä sitova kuin kirjallinenkin. Kirjallisen sopimuksen solmiminen on kuitenkin erittäin suositeltavaa ja kustannussopimukset tehdäänkin lähes poikkeuksetta kirjallisina. Sopimuksen sisältö ja siihen mahdollisesti liitettävät yleiset sopimusehdot kannattaa aina lukea huolellisesti läpi.

Kustannussopimuksen solmimisen tulee olla aito neuvottelutilanne. Tekijän on perusteltua pyrkiä omalta puoleltaan parhaaseen mahdolliseen tulokseen, koska kustannussopimuksella määritetään ne ehdot, joiden nojalla hän saa korvausta teoksen valmistumiseksi tekemästään työstä. Kustannussopimuksia solmitaan hyvin erilaisissa tilanteissa ja tästä syystä tekijän neuvotteluasemakin toki vaihtelee tapauskohtaisesti. Tekijä voi itse tarjota käsikirjoitustaan kustantajalle tai kustantaja on saattanut pyytää häntä kirjoittamaan teoksen tietystä aiheesta.

Sopimusoikeudellisesti sopimus katsotaan syntyneeksi, kun tehtyyn tarjoukseen on annettu hyväksyvä vastaus. Näyttövelvollisuus sopimuksesta ja sen sisällöstä on aina osapuolella, joka väittää sopimuksen syntyneen.

Tekijänoikeuksien luovutus ja luovutuksen laajuus

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Hän voi luovuttaa luomaansa teokseen liittyviä taloudellisia hyödyntämisoikeuksia haluamassaan laajuudessa. Tekniikan kehittyessä teosten taloudelliset hyödyntämistavat moninaistuvat koko ajan. Tekijän kannattaa olla tarkkana, mitä oikeuksia hän sopimuksella luovuttaa, sillä esimerkiksi teoksen sähköisillä julkaisuoikeuksilla voi olla huomattava taloudellinen arvo ajan kuluessa. Perinteisesti kustannussopimuksella luovutetaan kustantajalle yksinoikeus julkaista ja levittää teos painettuna kirjana suomen kielellä ja kaikki muut taloudelliset hyödyntämisoikeudet jäävät tekijälle.

Yhdistyksemme suosittelee, että **jokaisesta julkaisumuodosta kannattaa ehdottomasti tehdä erillinen kustannussopimus**, jotta julkaisumuodon erityispiirteet voidaan ottaa huomioon ja sopimus on kohtuullinen molempien osapuolien kannalta. Tietyissä tilanteissa on korkeintaan perusteltua luovuttaa samalla sopimuksella kustantajalle nk. optio-oikeus neuvotella teoksen julkaisemisesta muita julkaisutapoja käyttäen (ks. 14 § sopimusmallissa).

Käsikirjoituksen luovuttaminen

Kustannussopimuksissa sovitaan tavallisesti siitä ajankohdasta, johon mennessä tekijän tulee toimittaa teoksen käsikirjoitus kustantajalle. Tekijän on hyvä pitää kustantaja informoituna käsikirjoituksen eri vaiheista ja ilmoittaa myös hyvissä ajoin, mikäli hän epäilee käsikirjoituksen viivästyvän suunnitellusta aikataulusta. Kustantajat suhtautuvat tavallisesti ymmärtäväisesti käsikirjoituksen toimittamisessa tapahtuneisiin pieniin viiveisiin, mutta tekijän kannattaa toki pyrkiä siihen, että käsikirjoitus valmistuu sovitun aikataulun mukaisesti.

Mahdollisen kuvasuunnitelman toimittaminen

Aika usein tietokirjan kustannussopimuksessa sovitaan, että tekijä toimittaa käsikirjoituksen mukana myös ehdotuksen kuvasuunnitelmaksi. Tekijä haluaa myös itse usein menetellä näin, koska hänelle muodostuu kirjoitusvaiheessa monesti käsitys siitä, mitä kuvia teokseen olisi luontevaa sijoittaa. Kuvasuunnitelmalla tarkoitetaan kuitenkin alustavaa suunnitelmaa teokseen mahdollisesti tulevasta kuvituksesta, eikä sen tekemisen tule olla erityisen runsastöinen. Kustantajan vastuulla on huolehtia teoksen kuvituksesta sekä siitä aiheutuvista kustannuksista.

Tekijälle tulee suorittaa erillinen palkkio, mikäli hänen edellytetään toimittavan teokseen valmista kuva-aineistoa.

Kustantajan velvollisuus julkaista teos

Kustannussopimuksessa on perusteltua sopia myös ajankohdasta, johon mennessä kustantajan tulee julkaista käsikirjoitus. Kohtuullinen aika käsikirjoituksen julkaisemiseen voi olla esimerkiksi kuudesta kuukaudesta vuoteen. Tiettyjen teostyyppien osalta saattaa olla tarpeellista sopia lyhyemmästäkin ajasta, jos teos esimerkiksi vanhenee sisällöllisesti kovin nopeasti tai sen halutaan ilmestyvän tiettyinä vuodenaikana.

Mikäli julkaisuajasta ei sovita sopimuksessa, tulee sovellettavaksi tekijänoikeuslain 34 §, jossa julkaisu-aika on säädetty suhteellisen pitkäksi (kirjallisten teosten osalta kaksi vuotta). Jos julkaisuun varattu aika kuluu umpeen, voi tekijä purkaa sopimuksen ilmoittamalla tästä kustantajalle, ja hänellä on oikeus pitää saamansa palkkio. Tämän jälkeen hän on vapaa sopimaan jonkun muun tahon kanssa teoksen julkaisemisesta.

Painoksen suuruus ja painatustodistus

Painoksen suuruudesta on perusteltua sopia kustannussopimuksessa, mikäli kustannussopimusta solmittaessa on tiedossa teoksen ensipainoksen suuruus. Tekijän tulisi ainakin saada kustantajalta alustava arvio ensipainoksen tulevasta suuruudesta. Tekijän kannalta on olennaista tietää, miten monta kappaletta teosta on lopulta painettu. Silloin tekijä voi seurata, että tekijänpalkkio tilitetään hänelle jokaisesta myydystä teoskappaleesta. Kustantaja on jo suoraan tekijänoikeuslain 35 §:n nojalla velvollinen toimittamaan tekijälle kirjapainon tai teoksen muun monistajan todistus valmistettujen kappaleiden määrästä. Selvyyden vuoksi maininta painotodistuksen toimittamisesta voi olla hyvä kirjata näkyviin myös kustannussopimukseen.

Uusintapainoksen ottaminen

Tavallisesti kustannussopimuksissa sovitaan, että kustantajalla on oikeus ottaa teoksesta uusintapainoksia. Mikäli sopimuksessa ei ole nimenomaisesti annettu kustantajalle oikeutta uusintapainoksen ottamiseen, päättyy kustannussopimuksen voimassaolo, kun teoksen painos on myyty loppuun, ja tekijä voi vapaasti sopia muiden tahojen kanssa teoksen julkaisemisesta.

Jos kustantaja ei oma-aloitteisesti ota uusintapainosta, vaikka teoksen painos on myyty loppuun, voi tekijä pyytää uusintapainoksen ottamista kustantajalta. Pyyntö kannattaa esittää kirjallisesti.

Kustannussopimuksessa on perusteltua sopia kohtuullisesta ajasta, jonka kuluessa kustantajan tulee ottaa uusintapainos tai sopimus purkautuu ja teoksen julkaisu-oikeudet palautuvat takaisin tekijälle. Uusintapainoksen ottamiselle varattavana kohtuullisena aikana voidaan pitää 4–8 kuukautta. Mikäli sopimuksessa ei ole sovittu kohtuullista aikaa uusintapainoksen ottamiselle, tulee sovellettavaksi tekijänoikeuslain 34 §:n säännös, jonka mukaan uusintapainos tulee ottaa vuoden kuluessa kirjallisen pyynnön esittämisestä.

Tekijänpalkkion ennakko

Tietty osa tekijänpalkkiosta maksetaan usein tekijälle enakkona. Tekijänoikeuslaki ei edellytä ennakon maksamista. Yhdistyksemme suosittelee, että sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä maksettaisiin neljäsosa ja käsikirjoituksen luovutuksen yhteydessä tai viimeistään kirjan ilmestyessä toinen neljäsosa teoksen ensimmäisen painoksen arvioidusta tekijänpalkkiosta. Ennakko sovitaan usein vähennettäväksi teoksen myynnin mukaan kertyvästä tekijänpalkkiosta. Mikäli ennakon vähentämisestä ei sovita, voidaan ennakko katsoa korvaukseksi kirjan tekemisestä ja tämän lisäksi tulee lyhentämättömänä suoritettavaksi sopimuksessa sovittu tekijänpalkkio.

Jos kirjan myynnin mukaan laskettava tekijänpalkkio ei ylitä maksetun ennakon määrää, saa tekijä pitää enakkona saamansa palkkion osuuden. Tekijä saa pitää saamansa ennakon myös siinä tapauksessa, että kustantaja ei jostakin syystä julkaisekaan teosta. Mikäli ennakon maksamisesta ei sovita, on tekijän kannalta tärkeää sopia kohtuullisen lyhyeksi aika, jonka kuluessa kustantaja on velvollinen julkaisemaan teoksen.

Tekijänpalkkio

Tekijän kannalta kustannussopimuksen tärkeimpiä kohtia on pykälä, jossa käsitellään tekijänpalkkioprosentin määräytymistä. Aikaisemmin tekijänpalkkion laskentaperusteena käytettiin suhteellisen vakiintuneesti teoksen verotonta ohjevähittäismyyntihintaa. Nykyisin monet kustantamot ovat siirtyneet siihen, että tekijänpalkkio lasketaan kustantajan saamasta arvonlisäverottomasta myyntihinnasta, joka on paljon alhaisempi kuin aikaisemmin käytetty ovh-hinta. Kustantajan saamalla arvonlisäverottomalla myyntitulolla tarkoitetaan kustantajan kirjakaupalta tai muulta jakelukanavalta saamaa arvonlisäverotonta (alv. 8 %) hintaa.

Yhdistyksemme suosituksen mukaan kohtuullisena tekijänpalkkiona voidaan pitää 20–25 %, jos se lasketaan kustantajan saamasta arvonlisäverottomasta myyntihinnasta. Tekijänpalkkiosta ei tule tehdä vähennyksiä ennen palkkion suorittamista, ja palkkio tulee suorittaa jokaiselta myydyltä

teoskappaleelta. Kustannussopimuksessa voidaan toki sopia, että esimerkiksi alle 30 euron tilitykset siirtyvät maksettavaksi seuraavan vuoden tilityksen yhteydessä.

Progressiivisesti nouseva tekijänpalkkio

Tietyissä tilanteissa on hyvinkin kohtuullista, että tekijänpalkkio määritellään myyntimäärien perusteella progressiivisesti nousevaksi. Kyseistä palkkiomallia käytetäänkin koko ajan enenevässä määrin kustannussopimuksissa. Palkkioprosentin korotukset motivoivat tekijää pyrkimyksissään kirjoittaa mahdollisimman onnistunut teos, ja hänen on toki kohtuullista saada osuutensa siitä, jos teos ylittää sille asetetut myyntiodotukset. Jokaisesta myydyistä teoskappaleesta kertyvä taloudellinen hyöty kasvaa myös suhteellisesti mitä enemmän teosta on myyty. Teoksen voidaan tavallisesti katsoa täyttäneen tietyt myynnilliset tavoitteet, kun ensipainos on myyty loppuun, ja tässä vaiheessa tekijänpalkkiota olisi perusteltua korottaa muutamalla prosenttiyksiköllä. Palkkioprosenttia on kohtuullista korottaa myös toisen kerran, mikäli teos myy tämänkin jälkeen hyvin. Tapauskohtaisesti tulee aina arvioida kohtuulliset ajankohdat tekijänpalkkion korotuksille.

Tekijänpalkkiolaskelma ja palkkion suorittaminen

Edellisen vuoden myyntiin perustuvan tekijänpalkkion maksuajankohdaksi sovitaan usein kustannussopimuksissa joku huhtikuun ja heinäkuun välinen ajankohta. Nykyisin kustantajalla olisi teknisesti valmius suorittaa tilitykset aikaisemminkin ja toisinaan sovitaan aikaisemmasta tilitysjankohdasta. Mikäli sopimuksessa ei ole mainintaa tilityksen suorittamisesta, tulee tekijänoikeuslain 35 § sovellettavaksi. Sen mukaan kustantajan tulee yhdeksän kuukauden kuluessa tilitysvuoden päättymisestä toimittaa tekijälle tilitys, josta käy ilmi vuoden aikana tapahtunut myynti sekä painoksen jäännösmäärä vuoden vaihteessa. Tekijän kannalta tieto jäljellä olevien teoskappaleiden määrästä on usein myös olennainen, jotta hän voi tarvittaessa neuvotella kustantajan kanssa uusintapainoksen ottamisesta. Tekijänpalkkiolaskelma kannattaa aina tarkistaa ja informoida siinä mahdollisesti olevista epäselvyyksistä kustantajaa.

Kustantajan vastuut ja velvollisuudet

Kustantaja päättää usein ammattitaidollaan teoksen markkinointitoimenpiteistä. Markkinoinnista aiheutuvat kustannukset kuuluvat toki myös kustantajan vastattaviksi. Tämä onkin yksi perustelu sille, miksi kustantajalle jää niin iso osa teoksen arvonlisäverottomasta myyntitulosta. Markkinoinnin eteen tehtävä kova työ saa usein tekijän kääntymäänkin kaupallisen kustantajan puoleen. Mikäli tekijän edellytetään osallistuvan huomattavalla panostuksella teoksensa

markkinoimiseen, tulee hänelle suorittaa tästä erillinen korvaus. Kustannuslalla on käytäntönä, että kustantaja voi jakaa teoksen ilmais- ja arvostelukappaleita markkinoidakseen kyseistä teosta. Teoksen ilmaiskappaleita ei ole kuitenkaan sallittua jakaa kustantajan muun liiketoiminnan edistämiseksi.

Tekijänoikeuslain 33 §:ssä on nimenomainen säännös kustantajan vastuista, joka kuuluu seuraavasti: ”Kustantajan on julkaistava teos kohtuullisessa ajassa, tavanmukaisesti huolehdittava sen levittämisestä sekä saatettava julkaiseminen loppuun menekin ja muiden asianhaarojen edellyttämässä laajuudessa. Jos se laiminlyödään, on tekijällä oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio; saakoon myös korvauksen vahingosta, jota palkkio ei peitä.”

Tekijän vapaakappaleet

Kustannussopimuksessa sovitaan hyvin usein tekijälle annettavien vapaakappaleiden määrästä ja tämä sopimuskohta ei tavallisesti ole kustantajille mikään erityinen kynnyskysymys. Yhdistyksemme suosituksen mukaan tekijän tulisi saada 30 vapaakappaletta teoksen ensimmäisestä painoksesta ja 10 vapaakappaletta kustakin seuraavasta painoksesta. Mikäli teoksella on useita tekijöitä, saa jokainen tekijä yleensä hieman vähemmän vapaakappaleita. Vapaakappaleiden määrästä, kuten kaikista muistakin sopimuskohdista, kannattaa toki aina neuvotella, jos tekijällä on toiveita sopimuksen sisällön muuttamisesta.

Käännösoikeuksien luovuttaminen

Kustannussopimusta solmittaessa on tarpeellista harkita, kannattaako kustantajalle luovuttaa myös oikeus välittää teoksen käännösoikeuksia. Suomalaisen kirjallisuuden kääntäminen on harmittavan vähäistä vielä tänä päivänä, ja kustantajilla on usein omien kontaktiensa avulla paras mahdollisuus onnistua käännösoikeuksien edelleen välittämisessä. Tekijä voi luonnollisesti säilyttää myös itsellään oikeuden luovuttaa teoksen käännösoikeuksia kolmannelle taholle. Kustannussopimuksessa ei niin haluttaessa tarvitse sopia mitään teoksen käännösoikeuksista. Silloin oikeus käännösoikeuksien edelleen luovuttamiseen on pääsäännön mukaisesti tekijällä. Tietyissä poikkeustapauksissa voi olla myös perusteltua sopia, että tekijällä ja kustantajalla on rinnakkainen oikeus sopia käännösoikeuksien edelleen luovuttamisesta.

Mikäli kustantajalla on oikeus välittää käännösoikeuksia edelleen, on tekijän perusteltua saada tietää, millaisilla ehdoilla käännösoikeudet on siirretty, jotta tekijä voi varmistua saamansa palkkio-osuuden oikeellisuudesta. Käännösoikeuksien tuottona tekijälle kuuluva palkkio-osuus tulee myös tilittää muutaman kuukauden kuluessa siitä, kun kustantaja on saanut rahat. Tilityksen

yhdistämistä muuhun vuosittaiseen tekijänpalkkiotilitykseen ei voida pitää perusteltuna pitkän aikaviiveen johdosta.

Jäännösvaraston hävittäminen ja sopimuksen purkautuminen

Sopimuksessa voi olla perusteltua sopia jäännösvaraston hävittämisessä noudatettavista menettelytavoista. Näin sovitaan usein siltä varalta, että teoksella ei ole enää merkittävää myyntiä tai osapuolten sopima aika on kulunut teoksen viimeisimmän painoksen ilmestymisestä. Alan käytännön mukaisesti tekijällä on usein ensisijainen oikeus lunastaa jäännösvarasto teoksen valmistuskustannuksia vastaan. Tekijän kannalta on myös keskeistä, että sopimukseen kirjataan lauseke, jonka mukaan sopimus katsotaan purkautuneeksi osapuolten välillä ja kaikki oikeudet palautuvat tekijälle välittömästi sen jälkeen, kun kustantaja on päättänyt hävittää teoksen jäännösvaraston. Tämä antaa tekijälle mahdollisuuden julkaista teos välittömästi muussa yhteydessä tai toisen kustantajan toimesta ja toisinaan teoksella onkin tekijän näkemyksen mukaan vielä selkeät markkinat olemassa, vaikka kustantaja haluaa syystä tai toisesta poistaa teoksen omasta valikoimastaan.

Tekijän mahdollisuus hankkia omaa teostaan

Kustannussopimuksessa on usein hyvinkin perusteltua ja kannattavaa sopia tekijän mahdollisuudesta hankkia omaa teostaan kustantajalta huomattavalla alennuksella. Alennusprosentiksi sovitaan tavallisesti jotakin 30–50 prosentin väliltä. Omien teosten hankkiminen on erittäin kannattavaa, jos tekijä esimerkiksi kiertää luennoimassa oman teoksensa aihepiiristä ja voi näissä yhteyksissä yrityksensä kautta myydä teoksiaan. Oma teostaan hankkimalla tekijälle tarjoutuu mahdollisuus saada huomattavaakin lisätuloa normaalin tekijänpalkkion lisäksi. Tekijän itsensä hankkimista teoskappaleista tulee toki sopimuksen mukaisesti suorittaa myös normaali tekijänpalkkio.

Kustantajan optio-oikeus muihin julkaisumuotoihin

Kustannussopimuksessa voi toisinaan olla molempien osapuolten kannalta perusteltua antaa kustantajalle ensisijainen oikeus neuvotella teoksen julkaisemisesta muilla julkaisumuodoilla. Optio ei vielä luo oikeutta teoksen julkaisemiseen, vaan velvoittaa ainoastaan tekijää tarjoamaan teoksen julkaisuoikeuksia ensin kyseiselle kustantajalle. Mikäli tekijä ja kustantaja eivät pääse molempia osapuolia tyydyttävään sopimukseen muiden julkaisumuotojen osalta, on tekijä sopimuksessa määritellyn ajan kuluttua vapaa sopimaan haluamansa tahon kanssa teoksen muusta taloudellisesta hyödyntämisestä. Optio-oikeus on perusteltua antaa painetun kirjan kustantajalle

vain sellaisten julkaisumuotojen osalta, joiden osalta kustantaja harjoittaa kaupallista liiketoimintaa, ja keskinäisen sopimuksen syntymistä voidaan näin pitää todennäköisenä myös muiden julkaisumuotojen kohdalla.

Kustannusoikeuksien luovuttaminen edelleen

Tekijänoikeuslain 28 §:n mukaan se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, ei saa muuttaa teosta eikä luovuttaa saamaansa oikeutta toiselle, ellei toisin ole sovittu. Kyseinen lain säännös tulee sovellettavaksi myös silloin, kun tekijä luovuttaa teoksen julkaisuoikeudet kustantajalle. Tekijän kannalta onkin luonnollista, että hänellä säilyy määräysvalta/kontrolli teoksen taloudelliseen hyödyntämiseen, eikä kustantaja voi luovuttaa saamiaan oikeuksia edelleen kolmannelle. Käyttöoikeuksien edelleen luovuttamisesta tulee aina neuvotella tekijän kanssa, ja sopimuksen kilpailukieltolauseke toki rajoittaa myös tekijän itsensä mahdollisuuksia luovuttaa luomansa teoksen julkaisuoikeuksia samanaikaisesti monille eri tahoille. Tekijänoikeudet voivat tekijänoikeuslain mukaan siirtyä kustantajalta edelleen ainoastaan kustannusliikkeen tai sen osan luovutuksen yhteydessä ja tästä kirjataan usein selventävä maininta myös kustannussopimukseen.

Kilpailukieltolauseke

Kustannussopimuksessa on hyvin tavallista sopia, että tekijä ei julkaise sopimuksen voimassa ollessa teosta, jonka voidaan katsoa kilpailevan sopimuksessa tarkoitetun teoksen kanssa. Vastaava säännös on myös tekijänoikeuslain 37 §:ssä. Kilpailukieltolauseketta ei voida tulkita laaventavasti ja kilpailevana toimintana voidaan pitää teoksen julkaisemista ainoastaan niitä julkaisumuotoja käyttäen, jotka tekijä on kustannussopimuksessa luovuttanut edelleen. Tekijän onkin syytä tarkastaa, ettei kilpailukieltolauseketta ole määritetty niin laajaksi, että se rajoittaa hänen mahdollisuuksiaan hyödyntää luomaansa teosta taloudellisesti niissä yhteyksissä, joihin liittyviä julkaisuoikeuksia hän ei ole sopimuksella halunnut luovuttaa edelleen.